

Svenska adoptiv rörelser

Projektets övergripande syfte är att studera hur den svenska adoptivvärlden organiserar sig och agerar med avseende på deras specifika familjebildningsstatus och situation som normavvikande i det svenska samhället, där biologiska familjeband och ett vitt utseende är norm. I slutändan handlar både adopterades och adoptivföräldrars situation om hur de båda grupperna ska kunna hitta ett levbart liv genom att hantera sin olikhet gentemot majoriteten. Forskning om adoptivfamiljer erbjuder även en möjlighet att kunna studera privilegierade grupper mot bakgrund av att svensk forskning traditionellt använder sig av underprivilegierade grupper som forskningsobjekt. Projektet syftar också till att undersöka möjligheterna och begränsningarna att som tillhörandes en privilegierad grupp kunna uttrycka solidaritet och praktisera allianser med underprivilegierade grupper. Projektet motiveras mot bakgrund av att adopterade uppvisar en större psykosocial belastning än befolkningen i gemen, och att adopterade drabbas av diskriminering på ett liknande sätt som andra invandrare. Det finns idag en växande kunskap om att adopterade utsätts för olika former av särbehandling. Samtidigt råder det en diskrepans mellan att det å ena sidan finns en kunskap om att utlandsadopterade utsätts för särbehandling inom den svenska adoptivvärlden, medan det å andra sidan inte tycks existera någon praktik inom densamma för att vare sig uppmärksamma och diskutera, eller motverka och bekämpa diskrimineringen. Vidare finns det utanför de enskilda familjerna få kontaktytor mellan vuxna adopterade och adoptivföräldrar, och än mindre någon allians mellan grupperna eller med andra invandrare för att arbeta med diskrimineringsproblematiken. Ytterligare en riskfaktor är den antagonism som råder mellan adopterade och adoptivföräldrar. Med utgångspunkt i forskningsresultat som visar att både adopterade och invandrade från utomvästerländska länder riskerar att drabbas av exkludering, och i forskningen om civilsamhällets relativa tillbakagång och den tilltagande individualiseringen i samhället är de övergripande frågeställningarna för projektet därför: Hur och på vilka sätt organiserar sig den svenska adoptivvärlden? Vilka organisationsformer och praktiker ägnar sig den svenska adoptivvärlden åt? Varför är adoptivföräldrar och adopterade organiserade i vissa föreningar och inte i andra? Hur diskuterar de båda grupperna kring en möjlig gruppöverskridande organisering? Hur engagerar sig adoptionsorganisationerna och adoptivföräldrarnas föreningar i adopterades situation? Vilka uttryck tar sig den indikerade antagonismen mellan grupperna?

Det faktum att de vuxna adopterade och adoptivföräldrarna utgör en demografiskt sett resursstark grupp i det svenska samhället, gör den till en särskilt intressant grupp att studera i relation till frågor som rör vardagsrasism och diskriminering. Adopterade och adoptivföräldrar har potentialen att genom sin socioekonomiskt privilegierade ställning kunna spela en viktig roll för det ideella och frivilliga antidiskrimineringsarbetet, och de skulle därmed kunna bidra till att diskriminerade och underrepresenterade grupper vilka liksom de adopterade härrör från utomvästerländska länder, inkluderas i enlighet med det officiella svenska önskemålet om ett icke-diskriminerande samhälle präglad av demokratisk delaktighet, social rättvisa och medborgerliga rättigheter. Utifrån att Sverige är det land i världen som adopterat flest barn från utomvästerländska länder i förhållande till antalet inhemskt födda barn, går det att argumentera för att Sverige har ett särskilt ansvar att inte diskriminera och att inkludera både icke-vita adopterade och icke-vita invandrade i samhället. Vidare går det att fråga sig om det faktum att hundratusentals infödda svenskar har en relation till en adopterad från ett utomvästerländskt land har betytt något och avsatt några spår vad gäller frågor som rör vardagsrasism och diskriminering.

Nyckelord: adoption, diskriminering, civilsamhället, sociala rörelser

"Japaner, japaner...". Representationer av asiater i svensk samtidskultur

Projektet studerar representationer av östasiater i textuellt, audiellt, visuellt, digitalt och audiovisuellt material från den svenska samtidskulturen. Syftet är att undersöka hur individer och grupper med asiatiskt ursprung och utseende framställs och föreställs. Den övergripande teoretiska ingången hittas inom de tvärvetenskapliga forskningsfälten cultural studies och visual studies, inom vilka alla slags kulturella uttryck och former betraktas som likvärdigt intressanta och viktiga att studera. Projektets samhällsrelevans hittas i visionen om ett inkluderande och icke-diskriminerande samhälle. Projektets vetenskapliga betydelse hittas i avsaknaden av en studie av både historiska och samtida svenska representationer av asiater.

Den offentliga debatten kring klyftan mellan det koloniala arvet och den mångkulturella samtiden är dessutom mer levande i USA och Storbritannien än i Sverige. Generellt går det även att konstatera att forskningen om representationer av olika könsuttryck är mer aktiv än forskning om representationer av olika etniciteter. Exempelvis uppmärksammas regelbundet sexistisk reklam, och talande är att det existerar ett Ethiska rådet mot könsdiskriminerande reklam (ERK) medan det inte finns någon motsvarande instans för etniskt diskriminerande reklam.

Den senaste tidens debatt rörande etnisk mångfald i samtidskulturen ställer frågor kring vilka etniska grupper som representeras, och på vilka sätt dessa gestaltas. Andra frågor som diskuteras är vilkas tolkning det är som gäller och som bör gälla, vilka det är som skapar representationerna, samt vad dessa har för syfte och vilka målgrupper de riktas till. Ett aktuellt exempel är de starka reaktionerna som följde på de danska Mohammedteckningarna och på konstnären Lars Vilks rondellhundsbild. De senaste årens debatter rörande hur judar gestaltas i konstnären Lars Hillersbergs bilder, samt huruvida GB Glace:s reklam för Nogger Black ska betraktas som diskriminerande eller inte, är andra aktuella och illustrativa exempel på att etnisk mångfald i samtidskulturen är ett aktuellt forskningsområde.

Det verkar dock som att medan representationer av exempelvis "juden", "indianen", "muslimen" och "afrikanen" idag är ifrågasatta, så är andra framställningar inte lika kontroversiella, utan kanske snarare vardagliggjorda och betraktas som normala. Till exempel har även representationer av "asiaten" i svenska reklamfilmer och dagspressannonser ifrågasatts i olika sammanhang, men ingen offentlig debatt har ännu utbrutit kring dessa, ett faktum som i sig ställer frågor kring likheter och skillnader mellan hur olika etniska grupper både representeras och reagerar på representationerna, liksom även hur majoritetsbefolkningen förhåller sig till desamma.

Projektets frågeställningar är utifrån denna bakgrund: Vilka framställningar av och föreställningar om asiater finns i svensk samtidskultur? Hur relaterar samtida svenska representationer av asiater till både historiska och samtida representationer av andra icke-kristna och icke-västerländska grupper såsom judar, araber, afrikaner, indier och indianer? Hur relaterar framställningar av och föreställningar om asiater i dagens Sverige till representationer av asiater i andra länder?

Nyckelord: visuell kultur, representation, etnicitet, asiater

Att vara blandad och adopterad i Sverige

Från och med den utomeuropeiska invandringen till Sverige under 1970- och 80-talen, och särskilt efter 1990-talets ekonomiska kris och framväxten av en invandrarfientlig rörelse med de hatbrott som följt i dess spår, parad med utvecklingen av en institutionaliserad diskriminering och en alltmer påtaglig vardagsrasism, har det svenska samhället uppdelats i ett ”vi” och i ett ”dom”. Skiljelinjen och gränssättandet mellan ”vi och dom” har ibland avgjorts genom språk och religion, och ibland genom kultur och etnicitet, men allt oftare handlar det om utseende och fysiska karaktärsdrag, med andra ord helt enkelt om att vara vit eller icke-vit. Två grupper i det svenska samhället som ibland räknas som ”vi” och ibland som ”dom”, och som ofta hamnar mittemellan eller utanför de båda kategorierna är blandade och adopterade, det vill säga barn till en vit svensk och en icke-vit förälder och icke-vita barn till vita svenska adoptivföräldrar som båda i de allra flesta fall växt upp bland vita svenskar i en etniskt svensk miljö.

De blandade och de adopterade kan räkna en närvaro i Sverige som går tillbaka åtminstone till 1950-talet, då de första blandbarnen till i huvudsak vita svenska kvinnor och svarta afrikanska eller amerikanska män föddes. Från och med 1950-talet anlände de första adoptivbarnen från länder utanför Väst, och tillsammans utgjorde de blandade och de adopterade den huvudsakliga och närmast enda icke-vita befolkningsgruppen i Sverige ända fram tills andra hälften av 1970-talet då de första utomeuropeiska invandrargrupperna börjar ankomma till landet. Idag utgör uppskattningsvis 50 000 blandade och 50 000 adopterade en betydande del av den icke-vita befolkningen i Sverige, kanske så mycket som 20 procent eller en femtedel, och för vissa födelseländer utgör de blandade eller de adopterade till och med den absolut största gruppen proportionellt sett.

Utifrån denna historiska och demografiska bakgrund intresserar sig detta forskningsprojekt för vad det innebär att vara blandad och adopterad utifrån ett teoretiskt perspektiv som tar sitt avstamp i tidigare framför allt amerikansk och brittisk forskning om bi- och transidentiteter och om birasialitet och transrasialitet, det vill säga vad det innebär att vara både-och, tvärt- emot eller varken-eller i ett etniskt-rasligt perspektiv. Genom att intervjua ett 20-tal vuxna blandade och ett 20-tal vuxna adopterade med olika bakgrunder och i olika åldrar tillhörandes olika generationer, en grupp på 18-25 år respektive en grupp på 35-45 år, vill projektet studera både likheter och skillnader mellan att vara blandad och adopterad i Sverige, och både innan och efter den utomeuropeiska invandringen med andra hälften av 1970-talet som den symboliska vattendelaren när de blandade och adopterade var i majoritet respektive hamnade mittemellan eller utanför uppdelningen mellan svenskar och invandrare. Genom att också analysera olika framställningar av blandade och adopterade i medier och genrer såsom i litteratur, film och konst, och i serier, annonser och reklam, vill forskningsprojektet också undersöka hur den allmänna synen på blandade och adopterade förändrats över tid i Sverige, för att förstå vilka positioner och modeller som dessa kan tänkas ha identifierat sig med både innan och efter andra hälften av 1970-talet.

Forskningsprojektets syfte är dels att bryta upp uppdelningen mellan svenskar och invandrare genom att fokusera på två svårplacerade grupper som ofta hamnar mellan två stolar och därför gärna förbises och glöms bort, och dels att ifrågasätta de gränsdragningar som sker inom olika etniska grupper där det inte alltid är självklart vilka som får eller kan räknas in i kollektivet eller diasporan. Ytterligare ett syfte för forskningsprojektet är att genom de blandades och de adopterades upplevelser och erfarenheter respektive föreställningar och framställningar av dessa, försöka förstå hur raskategorier förstås och förhandlas, och formeras och konstrueras i ett samtida Sverige.

Nyckelord: blandade, adopterade, identitet, birasialitet, transrasialitet

Att bli asiat. En studie av skapandet av asiatiskhet i dagens Sverige

På senare år har en mängd olika varor, produkter, och traditioner och stilar från Asien strömmat in i Sverige och snabbt nått breda kretsar och erhållit en stor publik. I första hand gäller detta Öst- och Sydostasien med länder som Japan, Kina, Korea, och Thailand, Vietnam och Hong Kong, och exempel är asiatiska serier och tecknade filmer, asiatiska kampsporter och meditationstekniker, asiatiska datorspel och filmer, asiatisk musik och dans, asiatiska kläder, möbler och maträtter, asiatisk design och arkitektur, och asiatiska livsstilar och skönhetsideal. Asiatiska föremål och uttryckssätt har visserligen funnits i Sverige under en längre tid, men aldrig tidigare har asiatiskheten uppnått en sådan popularitet och sådana positioner som idag både i sin vardagliga utbredning och i sitt offentliga genomslag. Särskilt bland unga vuxna svenskar i åldrarna 18-35 år är olika former och grader av asiatiskhet idag mer eller mindre en integrerad och naturlig del av den egna livsvärlden och livsstilen, och det är detta sociala och kulturella fenomen i den svenska samtiden som utgör bakgrunden till detta forskningsprojekt.

Samtidigt motsvarar inte denna explosion och konsumtion av asiatiskhet i Sverige på långt när proportionellt antalet etniska öst- och sydostasiater bosatta i Sverige som inte uppgår till mer än 60 000 varav en tredjedel är adopterade, en tredjedel fruar till svenska män och en allt större andel av den resterande tredjedelen barn till dessa. Den asiatiska minoriteten i Sverige är med andra ord varken särskilt omfattande i demografisk mening, och inte heller speciellt asiatisk i en traditionell kulturell bemärkelse. Antalet etniska asiater i Sverige överstiger inte ens antalet med exempelvis iransk bakgrund, och den absoluta majoriteten är på alla sätt och vis välintegrerade och assimilerade i det svenska samhället och därmed inte speciellt asiatiska. Representationen av asiatiskhet i Sverige förestås helt enkelt i första hand av etniska svenskar och andra med icke-asiatisk bakgrund, och detta gäller i ännu högre grad den kulturella produktionen och framställningarna av Asien och asiater i svensk litteratur, svensk film, svensk konst, och svenska serier och svensk reklam. Till skillnad från USA, Frankrike och Storbritannien med sina omfattande asiatiska invandrargrupper och en mycket påtaglig asiatisk närvaro representerad av just asiater, är den svenska situationen i mångt och mycket en fråga om en asiatiskhet utan asiater.

Med allt detta som bakgrund vill detta forskningsprojekt förstå vad det är som är så lockande och attraherande med Asien så till den grad att tiotusentals svenskar idag närmast uteslutande konsumerar asiatisk mat, inreder asiatiskt, lever asiatiskt, och klär sig eller till och med sminkar sig asiatiskt med allt vad det innebär. Detta kommer att göras metodologiskt genom deltagande observation bland och intervjuer med ett 25-tal unga vuxna av både etnisk svensk, asiatisk och annan bakgrund som i hög grad lever med och konsumerar olika former av asiatiskhet och framför allt identifierar sig med Asien, tillsammans med textanalyser av svenska framställningar av asiater och Asien i både fin- och populärkulturen, och i romaner, spelfilmer, konstverk, serier och annonser. Den teoretiska utgångspunkten hittas i postkoloniala, feministiska och queerteoretiska teorier om att identiteter inte bara är konstruerade, utan också alltid från början blandade och korsade och aldrig rena och ursprungliga, det vill säga hybrida, och dessutom alltid nödvändiga att ständigt uppföras och framställas, det vill säga performativa, för att kunna existera men också för att överhuvudtaget kunna uppstå, förändras och försvinna. Det är med andra ord möjligt att bli asiat genom att identifiera sig med Asien och skapa asiatiskhet utan att vara etnisk asiat.

Forskningsprojektets intresse för tillblivandet av asiater och skapandet av asiatiskhet handlar om att vilja förstå hur unga vuxna i dagens Sverige konstruerar och skapar sig sina egna identiteter oberoende av ålder, etnicitet, kön och sexuell läggning genom att exempelvis identifiera sig med ett asiatiskt pojktigt utseende som storvuxen vit man, genom att framföra asiatisk kampsport med en icke-asiatisk kropp, genom att klä sig som en asiatisk

skolflicka som frigjord svensk kvinna, och genom att kopiera asiatisk homosocialitet som heterosexuell. I slutändan är forskningsprojektets mål att vilja ifrågasätta och omskapa alltför ofta naturgivna och självklara tillstånd som att vara vuxen, att vara svensk eller invandrare, och att vara vit eller gul.

Nyckelord: ålder, etnicitet, genus, sexualitet, performativitet, hybriditet